

—

—

|

|

|

|

|

N° 4.

DISSERTATIO INAUGURALIS
MEDICA,

DE

AFFINITATIBUS ATQUE DIFFE-
RENTIIS, QUAE INTER CATAR-
RHUM, RHEUMATISMUM ET
ARTHRITIDEM INTERCEDUNT

QUAM

UT GRADUM DOCTORIS MEDICINAE

IN

UNIVERSITATE CAESAREA LITERA-
RUM DORPÄTENSIS

RITE ADIPISCATUR,

CONSENSU ILLUSTRIS MEDICORUM ORDINIS

LOCO CONSUETO

PUBLICE DEFENDET

AUCTOR,

CAROLUS FERDINANDUS TRÖDER

PETROPOLITANUS.

DORPATI,

LITERIS MICHAELIS GERHARDI GRENZII,

TYPOGRAPHI ACADEMICI.

MDCCCXV.

4.

128270

I n p r i m a t u r ,

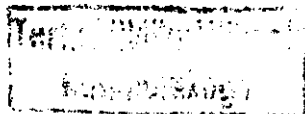
ea quidem sub conditione, ut, simulac dissertatio haec typis excusa sit et antequam divulgetur, septem exemplaria, quae secundum jussum supremum distribuenda sunt, administrationi Universitatis, cui censura librorum mandata est, tradantur.

Dorpati, d. XVI. Augusti MDCCCXV.

Dr. Daniel Georgius Balk,
Medicinae et Chirurgiae Doctor, Pathologiae
et Therapiae Professor publicus ordinarius;
instituti medico-clinici Director; a consiliis
collegiorum Rossicis etc.

Censor.

D

463610

VIRO ILLUSTRISSIMO, DOCTISSIMO,
EXPERIENTISSIMO,

GEORGIO DE ELLISEN,

A CONSILIIS STATUS, DOCTORI MEDICINAE
ET CHIRURGIAE, PLURIUM NOSOCOMIORUM
MEDICO PRIMARIO, ORDINIS ST. WLADIMIRI
IVTAE CLASSIS EQUITI etc.

D. D. D.

A U T O R,

Non est profecto res admodum prompta facilisque morbos cognoscere et ab aliis formis rite discernere; quae difficultas in diagnosi quoque impedimento est, quia tot morborum reperimus exempla, ubi morbus partim a medicis non cognitus, partim aliis cum formis morborum confusus est, satisque unicuique liquebit, qualia hinc perniciosissima mala exoriri possint. Quamvis vero ignoratio catarrhi ejusque cum rheumatismo, hujus vero cum arthritide confusio non tam perniciosa quam aliorum morborum sit, tamen curatio hac re difficilior redditur atque longior, tamen haec tum medenti, tum aegroto oneri erit. Cui, ut opinor, malo facillime occurrere posset, si nobis melior de his morborum formis, praecipue catarrhi et rheumatismi diagnosi esset; sed omnibus in

enchiridiis atque libris, in quibus de arte medica tradiur, parum vel omnino nihil definiti de ambobus his inter se simillimis dicitur morbis, et inde fit, ut multorum antiquorum et recentiorum de hac materia sententiae tam diuisae sint. Sed polemico in eas inquirere meum non duxi, ne justo longior fierem. At priusquam ad rem ipsam progrediar, liceat nonnulla de catarrho monere.

Omnia pituitam praeparantia organa sine exceptione a catarrho possunt adfici. Hic aut chronicus est e. g. diarrhoea, phlegmatorrhagia, aut acutus, quando eum febris, magis minusve formam Synoches habens, comitata est. Hi febriles motus tamen magis passiones secundariae habendi sunt, adfectione catarrhali demum geniti. Hic acutus catarrhus febris catarrhalis nominatur, cujus differentias atque affinitates cum rheumatismo hic afferam.

C A P U T P R I M U M.

De febre catarrhali.

Febris catarrhalis est quotidiana remittens, perraro continua, cum irritatione pituitam secernentium organorum conjuncta.

Phaenomenologia.

a. Febris catarrhalis simplicis.

Febris catarrhalis simplex sese exerit horripilatione, sensu frigoris, convulsione in articulis, praecipue doloribus trahentibus in cervicis atque colli musculis, quibuscum unaquaeque exacerbatio vespertino tempore incipit, praesente capitis dolore praecipue in sinibus frontibus, in nasi radice plerumque haerente, difficili auditu, sternutatione repetita. Aegro neque gustus fere, neque appetitus est. Oculi lachrymas effundunt et saepe inflammati sunt. Aeger quoque patitur ardorem et siccitatem oculorum, qui a luce facile irritantur; atque aegrotus omnia quasi per tenue velum aut per nebulam adspicere sibi videtur. Raucedo quoque, atque continua faucium titillatio, tussim excitans, quae interdum nocturno tempore, quando patiens decubuit, incipit, ab initio plerumque sicca est, post quam sensim sputum sequitur, quo praesente tussis atque pectoris angustia remittit; siccitas aut narium fluxus atque leves dolores pungentes et volatiles animadvertuntur. Nasus irritabilis est, ita, ut consuetus usus nicotianae sternutatoriae molestus sit, do-

loresque moveat. Interdum levis mutansque reperitur calor in adfectis partibus, et saepe mediocris turgescencia. Partes adfectae sunt oculi, aures, membrana pituitaria Schneidariana, tonsillae, glandulae colli, et uvula. In nonnullis etiam palpebrae, labium superius nec non nasus tumidi sunt, ita, ut difficillime per eum inspiratio fiat. In aliis vultus rubicundus atque inflatus est, calidis vicissimque frigidis manibus et pedibus. Febris incipit a modica dorsali horripilatione, quam primum universus sequitur horror, transiens in ardorem, sed siccum. Febris saepe primo jam accessu vespertino incipit tempore, sic etiam exacerbationes, quarum nova quaeque novis horripilationibus incipit. Insequentis ardoris duratio haud longa, paucas tantum horas perseverans, post noctem mediam, aut non multo postea, remittit, cum leni cutis transpiratione; aut vero sudore, raroque alterutro caret.

Primis ab noctis horis usque ad insequentem vespertinum perspicua animadvertitur remissio, quali alia febris caret; tantum injucundus sensus remanet. Durante exacerbatione magis premens, quam pungens sentitur in sinibus frontalibus dolor capitis, sequens eorum cursum,

ubi membrana Schneideriana magis quam cetera organa adfecta est; nam tanta stimuli in eam operatio est, ut omnes excretiones sublatae sint, unde nasus, quemadmodum omnes partes vicinae, siccitate adfectae sunt. Insequente tempore gustus atque appetitus diminuitur. Nonnulli salinum sentiunt saporem in ore, carentque appetitu.

Crisis hic sequitur quarto, raro septimo die; forma ejus frequentissima cutis transpiratione atque urina hypostatica est. Interdum etiam erysipeloides, crustae, ardentes, dolentes pustulae in labio superiori, oris angulis atque nasi, crisis instar apparent. Quando cum febre aut cum adfectione olfactorii sensus etiam irritamentum consensualiter in pulmones conjunctum est, ut in tracheae glandulis, quod e tussi convulsiva cognoscitur, tunc hoc sibi propriam format crisis. Sicca tussis transit in humidam, ejicitur spumosa materia flavo albida, viscida, in cruditatis stadio saepe sanguine commixta, non raro saporem salinum habens.

In juvenibus robustisque crisis antecedit saepe epistaxis, quae conveniens est naturae, ubi membrana Schneideriana vasis abundans nimio sanguine impletur.

Non semper hujus febris stadium hac ephemera finitur, interdum longius durat, praecipue in grandaevis, foeminis, spongiosis, cacochymicisque. Quod ubi locum habet, accedit ad naturam febris lentae, aut alias habet complicationes.

b. *Febris inflammatoriae*, ubi non amplius character diatheseos inflammatoriae, sed magis hypersthenica invenitur inflammatio; cujus signa sunt, vehemens perdurans ardor, vehementior omnium secretionum cohibitio, dolor capitis hic non solum premens, sed etiam pulsans pungensque; pulsusque, alias mediocriter irritatus, hic durus atque plenior fit. Dolorificae puncturae in antro Highmori oriuntur, in naso quin in pulmonibus cum sicca, vehementi, irritabili tussi, subinde cum aliqua sanguinis expectoratione conjunctae, urens sitis, ardens spiritus, siccitas colli, maxima inquietas, insomnia; aeger mingit perpauca, aut rubicundam, saturatam urinam; remissio non tam perspicua est, quam in febre simplici. Oculi magis inflammati. Vehemens gradus adversae valetudinis universalis locum hic habet, et saepe cum ea pervagi dolores totius corporis conjuncti, toti morbo speciem acuti praec-

bent rheumatismi, a quo vero catarrhus inflammatorius eo distinguitur, quod remissiones exacerbationesque hic quotidianum typum faciant, cum in febrili rheumatismo praecipue typus tertianus in deteriorationibus animadvertatur. Qui catarrhus praesertim in hyeme sera aut initio veris, aëre sicco, frigidoque dominatur. Totius organismi aequilibrium sublatum morbusque magis penetrans est. Longum requirit ad crisin tempus, raro ante undecimum aut decimo quarto die solvitur. Crisis advenit repetito sudore, rubicundo urinae sedimento, uti in rheumatismo acuto. Etiam localibus crisis hic judicatur morbus, e. g. coctis sputis coctisque excretionibus aliarum pituitam secernentium superficierum. Plerumque hanc febrim catarrhalem inflammatoriam antecedit epistaxis, quae primus criseos prodromus habenda est; in universum febris haec accedit in decursu ad synocham. Saepe vidimus in ea metastases alio ab organo in aliud, adeo in ultimis stadiis, ubi numerus adfactorum organorum, valde imminutus est. Interdum observantur etiam loco criseos carbunculi inflammatorii, pluribus iisque sibi succedentibus generationibus in summam peripheriam erumpentes.

Catarrhi Aetiologia.

Proxima causa nulla alia est, quam diathesis inflammatoria, aut hyperstheniae cognata irritatio systematis vasorum, in iis organis, quae pituitam praeparant. Inter causas remotas referre possumus subitam temperaturae mutationem, praecipue si simul humida sit, qua de re in autumno atque vere, ubi atmosphaera multum particularum aquosarum continet, plurimos catarrhos reperimus. Cl. Weikard sententiam fert, peculiarem partium constituentium aëris decompositionem catarrhos gignere posse. Quae sententia optima omnium earum est, quae de catarrhi aetiologia inveniuntur, nam sic e. g. phaenomenon istud quoque explicare possumus, cur peregrini in insulam St. Kildam delati repente catarrho adficiantur ¹⁾; catarrhi epidemici quoque aliter explicari nequeunt. Causae praedisponentes: dispositio uniuscujusque, quae plerumque nulla alia in re, quam in morbosa irritabilitate pituitam secernentis superficiei inest; nonnullorum sensibiles debilitates, qui morbosam cutem irritabilem habent; calidum regimen, quo cutis adversus aërem nimis sensibilis fit; respirationis organorum de-

¹⁾ Hannover. Magazin, J. 1776.

hæmorrhoidibus, cæca instrumentis musicis; quæ inflantur; omnesque spongiosis corporibus, cuti laxa, scrofulis, fluore albo, ad impetiginès proclivitate ²⁾ præditi, ad catarrhos perquam inclinarentur. Reconvalescentes post malignas febres et exanthematosas, præcipue post has, sæpe catarrho adficiuntur; ³⁾ ii quoque, quibus insigne aliquod corporis membrum amputatum est, valde ad eum proclives videntur ⁴⁾. Teste Grantio ⁵⁾ homines, qui in infantia obduratione glandularum aut scrofulis laboravere, ad vicesimum usque ætatis annum obnoxii dicuntur catarrhis esse. Marx ⁶⁾ animadvertit quoque ex suppresso fluore albo pertinacem malignamque coryzam gigni.

P R O G N O S I S   c a t a r r h i .

In universum haud magni momenti est, tamen periculosior fit, quando typus perduran-

- 2) Poupert, von den Flechten. S. 179.
- 3) Stoll rat. medend. Vol. III. p. 42.
- 4) Wintringham de morb. quibusd. Comment. Lond. 1782. n. 79.
- 5) Beobacht. über die Heilung d. Fieber. S. 412.
- 6) Abhandl. von der Schwindsucht. S. 88.

tem characterem induit, quo magis inflammatio torio, putrido, nervoso characteri accedat. Si pulmones afficiuntur, anceps est malum, praecipue si aegroti jam a natura pulmones sint debiles et si ipse ad haemoptysin proclivior, aut plethoricus sit. Periculum quoque prognosis minatur in grandaevis ac gravidis, ubi catarrhus inflammatorius abortum potest gignere. In catarrhis chronicis facile debilitas discernentium organorum remanere potest. Longius tempus si durat tussis, vitia organica in pulmonibus oriri possunt et nimia excretio saepe in phthisin transire potest.

CAPUT SECUNDUM.

De febre rheumatica.

Phaenomenologia.

Rheumatismus acutus sedem habet in humeris, brachiis, omnibus inferioribus extremitatibus, collo, cervice, et dorso, osse sacro, musculis intercostalibus, osse maxillare, musculis maxillaribus, naso, auriculis. Sedem quoque habet in internis partibus, aure interno, dentibus, meningibus, gula, pulmonibus, larynge, cardia, intestinis, potissimum vero in he-

pate, vesica urinaria, renibus, testibusque. Sedem saepe mutat.

Febris rheumaticae symptomata sunt, horror, frigus, gravitas membrorum et lassitudo, distrahentes dolores in musculis, semper repente et sine febre orientes. Ardor vehemens et urens, pulsus plenus, validus et celer, lingua vel sicca vel pituitosis viscidisque sordibus obducta est. Sitis et inquietudo permagnae. Venter constipatus. Urina minori copia excernitur, et turbidum, fuscum aut lateritium habet colorem. Insomnia et permagna anxietas per noctis tempus, vehementes debilitantes sudores, male olentes, qui semper in partibus praecipue affectis exoriuntur, et plerumque frigidi, adiposi, viscidi sunt, et magnis guttis destillant. Respiratio anxia, anhelans, saepe interrumpitur tussi vehementi, conjuncta cum pectoris anxietate.

Febris fere semper vespertino tempore recurrit, inter quintam aut septimam horam, permanens usque ad octavam aut undecimam matutinam. Remissionis periodus ad summum durat octo aut novem horas. Paroxysmi morbi in vices altero die fortiores altero minus fortes, esse solent, ergo typus est tertianus, ad rheu-

maticae febris naturam pertinens. Durante exacerbatione dolores maximopere augentur, praecipue si paroxysmus vehemens sit. Dolores quoque in exacerbatione sedes mutare solent, in remissione vero nunquam. Remissione incipiente, in primis statim horis urina rubra et saturata excernitur, quae refrigerata turbida fit et sedimentum lateritium deponit. Saepe nonnullis in febris, quarto aut septimo die, tumor quandam occupat partem, praecipue eam, in qua sola dolor fuit, et tum febris doloresque insigniter deminuuntur. Saepe dolor ita vehemens est et universalis, ut aeger ne minimum quidem contactum pati possit; unaquaeque loci et positionis mutatio, dolores saevissimos excitat, ut saepe eam nullo modo ferre queat; praecipue hoc invenimus in hominibus sensibili debilitate praeditis.

Febris appropinquans crisi, eminenter cessare et remittere solet; pulsus regularior leniorque, lingua humida fit. Aegro ad undecimum aut decimum quartum diem sanguis defluit e naribus multo cum levamento, aut habet fluxum haemorrhoidum aut mensium; si aeger quantumcumque plethoricus sit, aut ad congestiones inclinat, haec signa crisin anteire so-

lent. Varios colores eo usque habens urinae sedimentum, transmutatur in lenius, aequalius, pyramidalem formam, veraque habens salis crystallata; sed antea urina pallescit, et in illa nubes formatur, in dies crescens. Urinam sequitur crisis cutanea, quae in universo cutis madore, ammoniacalem secum ferente odorem, inest. Post has crises febris et dolor evanescent. Nonnunquam tumor partis adfectae criseos locum explet.

Rariores crises sunt: dysenteria, aut doloribus conjuncta diarrhoea, pyralismus, pectoris catarrhus, ulcera et abscessus ani, furunculæ, vomitus niger biliosus, colica, purpuris similes efflorescentiæ, inflammabiles dolorificæque maculae cutis, scabiei simile exanthema, aut vera scabies. Gattenhoff *) quoque animadvertit, cum febris ad crisin perveniret, ambas manus colore fusco-nigro, quales fabrorum ferrariorum esse solet, obductas, qui tandem, epidermide ubique recedente, evanuit. Si crisis febris non perfectis plane dijudicatur, aut chronicus remanet rheumatismus, aut profusio lymphæ oritur, aquosos formans tumo-

*) Program. Ann. med. Heidelbergens. 1779. Quadrimestre primum.

res; si haec profusio in articulos fit, rigor articularum aut anchyloses remanent. Interdum teterrima ulcera, malam saniem excernentia, relinquuntur.

Aetiologia febris rheumaticae.

Proxima causa, membranarum, aponeurosium, flexurarum et periostei diathesis inflammatoria est. Causae occasionales et praedisponentes sunt, refrigeratio, aër humide-caldus, venus immodica, vita delicatior et potus assiduus, animi perturbationes, praecipue deprimentes. Hi praecipue eo inclinant, qui ab infantia munditiam cutis neglexerunt, angustis vestibus uti, semperque in cubiculo morati sunt; quique a scrophulosis venereis parentibus geniti sunt. Partes singulae, localiter maximopere debilitatae, propter earum intentionem, saepe permanentem sedem rheumaticorum malorum continent. Catarrhi causae hic quoque possunt numerari; nam eadem causae tum catarrhum, tum rheumatismum possunt gignere, prout aut ad hunc aut ad illum rejiciuntur locum.

Prognosis febris rheumaticae.

Haud periculosus hic morbus est, praecipue ubi in periphericis partibus ignobilibus

haerent dolores. Anceps vero, ubi oculos aliaque tenera organa malum occupavit; facillime hic maculae atque obscuratio corneae, cataracta nec non amaurosis, remanere possunt. Anceps, ubi statim ab initio pulmones laborant; qui facillime cum pleura coalescunt. Lymphae diaphoresis, ideoque nodi pulmonum saepe formantur. Asthma, tabes pulmonum, aut letalis apoplexia interdum hic oriri solent. Ubi aures adficiuntur, otalgia saepe prodire potest, communicata meningibus; et haec facile in encephalidem transire potest; ulcera et aurium effluxus surditasque inde quoque sequuntur. Ubi vero ventriculus et intestina laborant, anxietas, cardialgia, spasmus, vomitus, lipothymia, singultus, enteritis, colica, diarrhoeae dysenteriacae oriuntur. Ubi occupat meninges, furor, phrenitici, apoplexia et diu perseverans facultatum animi perturbatio oriuntur. Ubi nervos atque musculos maxillae inferioris occupat, trismus; ubi vero vesicam urinariam, ischuriam et dysuriam cum continuo tenesmo gignit. In collo, saevissimos dolores excitat, saepe dysphagiae conjunctos, sine tumore et rubore. Hepar quoque, lien etc. occupat; multaque mala gignit, quibus saepe turpiter sal-

litor medicus, ut falsam curae methodum in-
eat ³⁾. —

Secundum hujus opusculi consilium pri-
mum affinitates amborum horum morborum af-
feram. Sunt sequentes :

1. Ambo morbi sedem habent, in vaso-
rum systemate, et in iis quidem vasis, quae non
amplius proprium sanguinem ducunt.

2. Ambo morbi praecipue critice finiun-
tur per cutis organa et systema uropoëticum.

3. Ambo morbi magis minusve doloribus
conjuncti sunt.

4. Ambo per longum tempus durantes
lubenter in febres lentas transeunt.

5. Ambobus morbis similes sunt occasio-
nales causae.

6. Ambobus in morbis similes inveniun-
tur causae praedisponentes.

7. Ambo morbi diatheses inflammatoriae
sunt, quae infeliciter sanatae, in obdurationem,
constipationem aut in purulentationem sanio-
sam celeriterque destruentem transeunt.

Post affinitates nunc differentiae sequi pos-
sunt. Praecipuae hae sunt :

³⁾ Vogels Handbuch, Bd. 2. S. 2. 7.

1. Catarrhus tantum sedem ponit in pituitam secernentibus et organis et superficiebus, aliquantum laxioris structurae; rheumatismus vero in solidioribus membranis, ligamentis, musculis, periostio atque organis compositis, quae vasis serosis abundant.

2. Rheumatismus febrilis symptomata frigoris nobis primo jam accessu praebet, quod saepe omnino ab initio deest; in catarrho vero frigoris sensum saepe redeuntem adspicimus.

3. Rheumatismo febrili crebri, saepe vehementes symptomati sudores proprii sunt; in catarrho vero cutis semper sicca est, antequam criseos stadium accessit.

4. Rheumatismus acutus propius a typo hemitritaei abest; dies aequalibus numeris insigniti ab initio leviores, inaequales vero pejores sunt. Catarrhus stricte decursum quotidie remittentis febris observat.

5. In rheumatismo febrili ab initio sedimentum lateritium urinae invenimus, quando refrigerata est; in catarrho haud reperitur, aut versus criseos demum apparet stadium.

6. Rheumatismus febrilis plerumque longius durat, quam catarrhus; multo lubentius in chronicum transit morbum, et per longius tem-

poris spatium inclinationem ad malum renovandum relinquit.

7. Catarrhus saepe epidemice grassatur, rheumatismus febrilis semper tantum sporadicus videtur; in nonnullis regionibus endemicus est morbus. Epidemice grassantem nunquam vidimus,

8. Rheumatismus febrilis postulat fere semper universales aut topicas sanguinis excretiones, quia in organis, quae vasis abundant, organisque laxioris naturae sedem ponit; in catarrho sanguinis excretiones rarissime vere indicantur, isque postulat universalem methodum sedativam.

9. Rheumatismus febrilis majoribus doloribus conjunctus est, quam catarrhus.

10. Rheumatismus febrilis in ipso convalescentiae stadio nimis maturum corticis chinae usum haud patitur, et hoc medicamentum cautissime hic adhibendum est; catarrhus contra corticem requirit, ubi crisis aliqua locum habuerit,

11. Rheumatismo acuto praecipue juniores et ex majoribus natu tantum ii corripiuntur, qui irritabili corpore et fibra aliquantum tensa praediti sunt; catarrhus vero, homines

laxiori corporis structura corripit, neque aetati ulli nec sexui parcens.

CAPUT TERTIUM

De rheumatismo chronico.

Phaenomenologia.

Dolores hic diutius durantes fixique sunt carentque febre. Partes adfectae raro tumidae. Saepe in iis tactu temperatura manifesto immutata cognoscitur. Si pars adfecta in peripheria est, rigor ligamentorum et musculorum animadvertitur. Parte aliqua sudante, sudorem frigidum esse etiam hic locum habet. Plures chronici rheumatismi species numerantur, praecipuae vero sunt.

A. Lumbago.

Saevisimus haeret in lumbis, musculoque lumborum quadrato dolor, descendens ad articulum femoris, vel ad os sacrum. Saepius major psoas juxta hunc lumborum musculus, rarius autem minor simul afficitur.

Lumbago eo cognoscitur, quod aeger incedens aut stans, primum se inclinatur, ita ut os sacrum cum femore obtusum formet angulum.

Dolor descendit ad psoadem majorem, et augetur, periculo facto corporis superioris extendendi. aut, crure retorto, rectae lineae formandae. Aegri si resupini jacent, nullum sentiunt dolorem, sed ubi erigi voluerint, hic augetur. Sensum habent, quasi spina dorsi frangatur.

B. Malum ischiadicum.

Sedes ejus in regione acetabuli, ejusque ligamentorum, in membrana adiposa, musculis, articularum capsulis, periostio femoris, aut tegumentis nervorum ischiadicorum., aut ossibus femoris, ossea parte acetabuli, aut cartilaginibus, internum cavum aut acetabuli ossa obducentibus, circumscribitur. Dolor pertingit usque ad femur, dorsum, lumbos et femem et pedes, qua ex causa motione acetabuli, eundo, stando et femoris conversione dolores augetur. Descendit plerumque secundum fasciam latam, minus vero adscendit. Saepissime alterum tantum latus adficit. Saepe cum dysuria, stranguria, obstructione alvi conjunctum est. Ubi dolores vehementes sunt, ibi pes frigore laborat. 9)

9) Spierings Handbuch. 4r Bd, 5r Thl, S. 373.

C. Ischias nervosa Cottuni.

Sedem habet in ischiadis et cruris nervis, sed non in musculis; praecipue in vaginis atque eorum integumentis. Ischias nervosa antica multo frequentior postica est. Malum ischiadicum continuum quidem characterem habere videtur, sed ut plurimum tamen remissiones observantur. Durante remissione obtusus sensus doloris remanere solet, ossa aut nervos quasi rodentis. Ubi remissio accedit, ibi illam mane plerumque incipientem et usque ad tertiam aut quartam pomeridianam horam durare videmus, raro serius. Tamen facile exacerbationes in remissionis periodo incidunt.

D. Scelalgia.

Praecipue musculus sartorium et fasciam latam occupat. Magis chronicus est, quam ceterae species, et cum ischiade in quibusdam convenit, minus vero acutam habet naturam neque directionem nervi ischiadici sequitur. Externa pressio in musculos dolorem auget et levis torpor in superficie femoris fere semper cum hoc malo conjunctus est.

E. Rheumatismus Fothergillei.

Haeret in ossibus maxillaribus et praeci-

pue directionem nervi infra orbitalis sequitur; propter maximum consensum, praecipue cum ramulis paris quinti, dolor communicatur etiam toti genarum regioni usque ad musculos maxillares. Lubenter adscendit ad angulos externos oculorum et tempora. Praecipue vero arcus infra orbitalis at raro contra articulus maxillae superioris, ubi in os temporale inseritur, adficitur. Saepe dolor propagatur in radicem maxillae. Dolor semper periodicus, brevis sed saevissimus est. Pressura quantumvis fortissima non auget dolorem, ne in exitum quidem nervi infra orbitalis, sed levissimus faciei motus, levissimus lintei alicujus tactus, mandicatio, aut ubi aeger cibum capit, aut loquitur, eum gignere potest.

Interdum anxietas ineffabilis in praecordiorum regione, anxia suspiriisque interrupta respiratio, aut pruritus in aliqua corporis parte, anteire solet. Saepe aeger sentit primo peculiarem tensionem nasi, palati, titillantem sensum supra supercilia et palpitationem palpebrarum, quam accessioni mali praecire dicunt. ¹⁰⁾

Facies interdum rubida et turgens, venae jugulares tumidae sunt. Saepe in fronte appa-

¹⁰⁾ Spierings Handbuch. 4. Bd. 5. Th. S. 381.

rent striae rubidae, ad nasi radicem progredientes. Pulsus plenus, vehemens ac tardus. Tantum foeminas, haud ante quadragesimum invadit annum. Interdum mammarum indurationes et orificii uteri conjunctae cum eo observantur, quae, cum dolor faciei maxime saevit, dolere desinunt, rursus doliturae, ubi faciei dolores remiserint.

Ante remissionem paroxysmi lachrymae invitis effunduntur, aut pyalismus sequitur. Crisis perficitur eruptione vel regularis vel anomalae arthritidis, vel diarrhoeis dysentericis, praecipue verno tempore. Saepe etiam observatum est, versus finem impetus, strepitum, similem stridori horologii decurrentis, audiri. ¹¹⁾ Saepe dolores solent cessare ubi abdomen turgere incepit. ¹²⁾ Alius exitus praeterea in tumoribus, qui lymphatici dicuntur, inest; fluctuatio nonnumquam in iis observatur, difficulterque tantum discutuntur, atque ubi aperti sunt, diu viscida lymphae effunditur. ¹³⁾

¹¹⁾ Sprengels Handbuch d. Pathol. 3. Th. S. 223.

¹²⁾ Blumenbachs med. Bibl. St. 1. S. 28.

¹³⁾ Raulin des malad. occasion. par les promptes et frequentes variat. de Pair. Chap. XV. pag. 301.

Omnibus chronicis rheumatismis decursus tardissimus; plerumque fixi manent, ad summum in partem propinquam transeunt, sed nunquam sedem mutant, uti acuti; ibi adeo, ubi chronicus sedem transmutaverit, debilitas semper remanet et interdum dolorem hic de novo apparere videmus. Quin, si rheumatismus alium occupaverit locum, haud prorsus partem primitus affectam relinquit; si partis affectio diu duraverit, rigor, humorum spissatio, aut complicatio vera, aut debilitatio oritur. Crisis perficitur plerumque exhalatione gravem odorem ammoniacalem secum ferente, quam spissa, turbida, arenosa urina antecedit. Sudor semper viscidus, oleosus. Inter rariores crises referre possumus urentes, dolentes efflorescentias quae vocantur *stippen*.

Aetiologia chronici rheumatismi.

Praeter acuti rheumatismi causas, semper fere deprimentes sunt causae, perdurans et permagna membranosae aut ligamentosae partis debilitatio, quae ex longa contentione organisationis nonnullarum partium oriebatur; operatio humidi frigoris diu durans; quare saepe lotrices illo adficiuntur, pauperesque hu-

milibus, humidis, paludosis locis, nec non in humidis, frigidisque cellis subterraneis habitantes. Sic etiam calidum in infantia regimen, morbosam cutis sensibilitatem gignens, causae disponentis vices explet. Vita praeterea sedentaria, valde irritantes cibi ac potus. Causa remota rheumatismi Fothergillei atrabiliaris haesitatio abdominis videtur esse, cui opinioni id favere videtur, quod Balk V. S. ubique excretiones atrabiliares abeuntes levamentum afferre vidit.

Prognosis chronici rheumatismi.

Quo longius jam duraverit, eo difficilior fit curatio. Imo prorsus ea institui nequit, si influxus ejus nocentes in posterum haud omnes evitari possint, unde pauperes nullo modo fere curari possunt. Periculosum est, si rheumatismus chronicus magis articulos occupat, ubi aut articulorum tumores, in cariem transeuntes, aut anchylosae articulorum implicationes consequi solent. Rheumatismus pertinax musculorum intercostalium mox in chronicum aut in incurabile transit asthma, et catarrho suffocativo saepe subitam mortem affert. Si meninges occupat, oritur pertinax hemicrania, vesania, apo-

plexia. Si oculos occupat, mox in hydrophthalmiam, spissationem corneae, aut saltem lippitudinem transit; si abdomen occupat, colicas maxime chronicas gignit, quae paralysin inferiorum extremitatum exoriri faciunt; hydrops quoque et pthisis saepe consequi solent.

CAPUT QUARTUM.

De arthritide.

Phaenomenologia.

Arthritis totius constitutionis est morbus, doloribus in articulis juncturisque ossium haerentibus; dolores haud oriuntur, nisi universalis morbosa constitutio antecesserit, et fere omnia occupant ossa.

Ex omnibus arthritidis speciebus, ad propositum meum, sequentes duas species eligam.

I. Arthritidem regularem. Prodromi, qui eruptionem praecedunt, sunt digestio debilitata, flatulentia, defectus appetitus, pressura in ventriculi regione. Alvi excretiones sunt irregulares, sensu quodam injucundo ac totius corporis lassitudine accedente. Aeger saepe oscitat inquietumque nec recreantem habet somnum. In femoribus paralyticum habet

sensum, saepe spasmos in suris. Prodromi hi longius aut brevius perdurant tempus.

Haec ubi antecesserunt nonnullos post dies remissio omnium horum malorum sequitur. Aeger et appetitu bono et somno placido gaudet, donec tandem paroxysmus ingruat, noctu plerumque aut media nocte elapsa. Aeger sentit dolorem vehementem, urentem, pungentem, mordentem in articulis pedis, in pollice pedis, et ossa tarsi metatarsique occupans, aut calcis ligamenta. Cum doloribus etiam, ut plurimum horror, ac frigus febriculosum conjunctum est, mox vero doloribus auctis cessat. Frigus sequitur aestus, magna cum aegri inquietate ac maxima irritabilitate totius corporis conjunctus, praecipue partis affectae. Pulsus durus, plenus ac celerrimus. Calor febrilis ac dolores plerumque XXIV horas durant, vespere ingravescentes, mane remittentes; cessant vero, ubi sudores eruperunt et aegrotus dormire incepit: post quae rubor inflammatorius et tumor partium adfectarum sequi solet.

Etsi dolores jam mitigati sunt, tamen paroxysmus non prorsus finitus est; nam post aliquot dies vespere reveniunt minores motus febriles doloresque, mane remittentes. Paroxys-

mus solvitur topico atque universali sudore, turbida rubicunda urina, arenosum habente sedimentum. Tum sequitur vehemens pruritus nec non cutis adfectae partis desquammatio. Saepe lacteum urinae sedimentum criticum fuisse dicunt.¹⁴⁾ Paroxysmo peracto, aeger meliorem se sentit, omnesque functiones normalem receperunt statum, pars tantum adfecta retinet parvam debilitatem; mollis, vibrans, aquosus tumor remanet; subito vero frigori expositus tumor dolorificus fit; sed mox iterum evanescit dolor, nec impedimento est partis functionibus.

Initio paroxysmi nonnullos post annos re-veniunt, tum vero saepius ingruunt, et postremo aeger toties infestatur, ut tantum per aestatem a malo liberatus sit; et quo saepius paroxysmi ingruunt, eo longiores ac fortiores fiunt. Sinistrum corporis latus ab initio magis afficitur, sed quo frequentiores paroxysmi fiunt, eo plures corporis partes afficiuntur.

2. *Arthritidem anormalem.* Haec locum habet, si post priores paroxysmos arthritidis regularis postea paroxysmi sequuntur, ubi malum non fixum, sed pervagans, modo hac, modo illa

¹⁴⁾ Bose in l'histoire de l'academie des sciences à Paris, a 747, p. 56.

in corporis parte dolores excitat, e. g. hemi-
 crania, sensu quasi aquae frigidae affusae, hor-
 rore, languore artuum, parvo tremuloque pulsu,
 maleolente gâdore conjuncta. Dolor saeviens
 interdum incipit in alis nasi, auriculis aut post
 aures, atque unam tantum faciei partem occu-
 pat, ita, ut ad medium nasum extendatur et
 retrò caput in duas partes quasi dissecet. Vi-
 sus obscuratio, vertigo et magna faciei irritabi-
 litas, risus sardonius, hiè inveniuntur. Inter-
 dum aquosus tumor faciei apparet. Animi
 actiones laesae, aeger tristitia aegrimoniaque
 adfectus est. Paroxysmus solvitur lacrymarum
 effusione aut ubi ptyalismus oritur, aut graveo-
 lena sudor erumpit.

Jam ante arthritidem incipientem defectus
 acidi phosphorici atque calcariae in urina clare
 animadvertitur. Calcis phosphoricae antea in
 illa dejectae nunc magna vis in sanguine re-
 manet, tenditque versus extremitates capitula-
 tatas ossium cylindraceorum, quare crescente
 malo, ossiformia tubercula in articulis. Val-
 de calcaria his in vasis aucta, exsudationes in
 articulorum capsulis cavisque oriuntur, neque
 articulos flectere aeger potest.

Dolores, crescente febre, eo deminuantur gradu, quo cutis humidior fit. Sudor seri lactis acidum habet odorem, praecipue in parte adfecta frigidus viscidusque est. Parte siccata, remanet albus, tenuis fulgensque pulvis, qui sudore excreta calce phosphorica constat. Paroxysmo cedente ac consequente crisi, urina priorem summam calcis phosphoricae recipit.

Aetiologia arthritidis.

Proxima causa abnormis secretionis processus est, quo permagna calcis phosphoricae copia superflua producitur. Arthritidis quoque secundum Balkii S. V. ²⁵⁾ opinionem natura inest in specie asthenicae inflammationis eorum serosorum vasorum, quae in eos ossium fines, qui articulos formant, intrant; arthritis itaque conditio nisus formativi vere abnormis habenda est. Praedisponentes aut remotae causae. Peculiaris quidam irritabilitatis gradus atque inclinatio ad eam quae inest

a. in haereditaria dispositione. Arthritis enim haereditaria est, ut podagra in-

²⁵⁾ Balk's Beiträge zur Erkenntnis und Heilung einiger Krankheiten. S. 255.

fantium; podagricis parentibus genitorum, demonstrat.

b. in habitu corporis et temperamento. Plerumque tentat robustos tantum sanguineosque homines.

c. in sexu. Sexum virilem magis hoc tentat malum; rarius foeminas. Cujus causa videtur mihi esse, quod natura in foeminis haesitantem sanguinem in abdominis vasis satis educit mensibus fluentibus, quapropter menses iis desunt, ubi arthritide afficiuntur.

d. in aetate. Arthritis plerumque tentat solum homines intra XXXVI — XL annos.

Inter causas remotas praeterea referenda sunt: Victus lautus, plenus, opiparus: venus immodica in juventute, nimia et perdurans animi intentio, cum pervigiis conjuncta: pathemata deprimentia cujuscunque generis, transpiratio suppressa domicilio in humidis locis: obstructio vasorum haemorrhoidalium, ira gravis suppressa et dissimulata.

Prognosis arthritidis.

Quo longior arthritidis duratio, eo difficilius evadit curatio, etsi non cum periculo vitae conjuncta sit. Omnes homines laxioris corpo-

ris structuræ, quique nimia venere in juven-
tute et affectibus deprimentibus valde labe-
factati sunt, præterea grandævi, in humido
aëre habitantes, quique malis cibus utuntur, dif-
ficillime curantur. Arthritis tum sæpe in an-
chylosin degenerat. Magni momenti arthritis
vaga est et viribus prostratis, materia arthritica,
metastasi facta, nunc in caput transiens, apo-
plexia, nunc in pulmones, suffocatione, mortem
gignere potest. Maximo vitæ periculo con-
juncta arthritis transgrediens in nobiliores par-
tes internas, nisi mox antiquam repetat se-
dem. Mors certissima sequitur, serius ociusve.

De affinitatibus inter arthritidem et rheu-
matismum chronicum.

1. Rheumatismus chronicus atque arthritis,
ambo dolorifici sunt morbi, quorum duratio
per plures hebdomades imo plures per men-
ses extenditur.

2. In ambobus asthenica invenitur in-
flammationis conditio, vasorum serum vehen-
tium.

3. Ambo sæpissime homines ultra trige-
simum annum tentant,

4. Ambo dolores gignunt in musculosis partibus et tendinibus.

5. Ambo articularum inflexibilitatem nec non spissitudinem profusionesque lymphæ relinquere solent.

6. Amborum crisis perficitur, urina et transpiratione haud sensibili.

7. Ambo magis minusve concoctione perturbata et hæmorrhoidibus molestis conjunguntur, ut aut hæc hic indicentur, aut in hæc transeant.

Differentiæ inter arthritidem et rheumatismum.

1. Rheumatismus movetur ab externa plerumque facillima cognita causa, arthritis vero sine ulla luculenta potest oriri causa.

2. Arthritis hereditarius est morbus, haud vero rheumatismus.

3. In rheumatismo dolores magis se exerunt in musculis, in arthritide in articulis.

4. Arthritis magis unum eundemque occupat locum, atque ubi dolor cessat, levioerem aeger se sentit, quam post rheumatismum, ubi semper molestiæ remanent.

5. In rheumatismo febris plerumque post dolores sequitur; in arthritide contraria ratio

obtinēt; cessat febris, ubi pars quaecunque tumescere inceperit.

6. Rheumatismus saepe brevi tempore curatur, arthritis contra ad curationem longiore tempore eget.

7. In arthritide urina et sordes alvi putridum habent odorem.

8. Retrocedens arthritis plerumque ventriculum, intestina, pulmones nec non collum occupat; rheumatismus contra transfertur potius ad collum, hepar, splen, pleuram, ac vesicam urinariam.

9. Arthritidis dolores interdum sedem habent praeterquam in majoribus articulis, praecipue in minoribus, manus ac pedis digitis; in rheumatismo id rarius observatur.

10. Calculi cum arthritide affinitas in rheumatismo haud invenitur.

11. In rheumatismo sudor ante remissionem odorem ammonii, in arthritide vero acidum seroque lactis similem habet.

12. Arthritis magis viros, quam foeminas infestat.

13. In rheumatismo nunquam cretae similes secretiones in externa articulorum superficie, quemadmodum in arthritide oriuntur.

14. In arthritide secundum Clerkii observationes, in urina fila quasi natantia observantur, quae extracta crystalli pelluciditatem habent, atque siccata albam calcem praebent. — Differentiam praeterea a Cl. Lentin constitutam, in rheumatismo mercurialia, in arthritide acidum sulphuricum, ut remedia specifica esse indicata, ea de causa hic non attuli, quia valde empirica est, neque secundum recentiores accuratiorisque observationes probatur.

T H E S E S.

1.

Non est mors vera sine asphyxia praeunte.

2.

Hydrogenium in muliere, Oxygenium contra in viro praedominat.

3.

Nulla sunt remedia in arthritide specifica.

4.

Constitutio platearum in urbe quodammodo ad sanitatem publicam confert, igiturque studium politiae medicae cuius magistratui commendandum est.

5.

Non est medicina popularis sine noxa.

6.

Ex analysi medicamentorum minime vires eorum erui posse puto.

7.

Et paracentesis aliarum quam abdominis et thoracis partium interdum instituenda est.
